

Kritik mot en tjänsteman som kränkt en anställds yttrande- och meddelarfrihet

Anmälan

AA begärde i en anmälan att JO skulle pröva om förvaltningschefen BB och ordföranden i Kultur- och turismnämnden i Katrineholms kommun, CC begått övergrepp när de tagit bibliotekarien DD i upptuktelse för en insändare han skrivit i Katrineholms Kuriren. I anmälan anfördes i huvudsak följande.

I Katrineholms Kuriren diskuterades i en artikel på ledarsidan utvecklingen av biblioteksväsendet i Katrineholms kommun under bibliotekschefen EE:s ledning. I artikeln framfördes kritiska synpunkter och det gjordes gällande bl.a. att utlåningen minskat. EE bemötte ledaren i en debattartikel i vilken han hävdade att utlåningen ökat. Bibliotekarien DD skrev därefter en läsar-kommentar i Katrineholms Kurirens nättidning. Inlägget var ämnat att korrigera en uppgift som EE lämnat om utlåningssiffror. DD:s inlägg publicerades sedan i den tryckta tidningen. DD blev därefter uppkallad till BB och anklagades för att vara illojal. Nu råder tystnad vid kultur- och turismförvaltningen. DD har avböjt att yttra sig i tidningen och BB kallar det ett internt ärende.

Utredning

Från Katrineholms kommun inhämtades ett e-postmeddelande som DD sänt till nämndens och förvaltningens politiker och anställda efter det att han anklagats för att vara illojal.

Därefter anmodades kultur- och turismnämnden att göra en utredning och yttra sig över vad som anförts i anmälan. Nämnden anförde följande.

Katrineholms Kuriren publicerade fredagen den 8 februari en ledare under rubriken "Bevara folkbiblioteket" där man i kritiska ordalag angrep biblioteket i Katrineholm och då särskilt dess chef EE. Ledaren besvarades den 12 februari av EE i en debattartikel med rubriken "Vi ska inte bevara – vi ska utveckla folkbiblioteket". I debattartikeln argumenterar EE bl.a. för att en nedgång i utlåningen är en långvarig trend i Sverige och att utlåningen under januari 2008 ökat.

Denna debattartikel kommenterades i Katrineholms Kuriren utav en av förvaltningens bibliotekarier i en digital kommentar, den 12 februari. Denna digitala kommentar publicerades senare som en insändare den 13 februari i samma tidning.

Katrineholms Kuriren förbehåller sig rätten att publicera digitala kommentarer som insändare om de anser dessa ha ett visst nyhetsvärde. Denna Kurirens policy framgår klart på tidningens hemsida och var alltså känd av DD.

Kommentaren/insändaren har rubriken ”Var får EE sina siffror ifrån?” Förvaltningschef BB tolkar DD:s kommentar som att DD härmed beskyller bibliotekschefen EE för lögn. I tidningens regelverk för inlägg framgår att skribenterna inte får vanära eller kränka enskilda personer.

Insändaren är undertecknad av aktuella bibliotekarie med sitt namn, titel och arbetsplats.

Förvaltningschef BB hävdar att han anser att kommunens medarbetare har ett lojalitetsansvar mot sin arbetsgivare. Vid samtal med DD framförde förvaltningschefen att han ansåg att det var olämpligt och illojalt att kommentera artikeln i tidningen innan frågan diskuterats med bibliotekschefen i enskilt samtal eller i samband med ett biblioteksmöte eller annat möte. I samband med samtalet påpekade förvaltningschefen även att han anser att agerandet påverkar förvaltningens verksamhet på ett negativt sätt.

Kulturnämndens ordförande har överhuvudtaget inte varit inblandad i hanteringen av ärendet annat än att hon kommenterat det i Katrineholms Kuriren på en fråga från deras journalister.

AA kommenterade remissvaret.

Rättslig reglering

I 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) föreskrivs att varje medborgare gentemot det allmänna är tillförsäkrad yttrandefrihet, dvs. frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.

Begränsning av yttrandefriheten får enligt 2 kap. 12 § RF ske endast genom lag eller, i vissa fall, genom annan författning. Någon sådan begränsning är dock inte aktuell i förevarande fall.

I tryckfrihetsförordningen (TF) ges kompletterande bestämmelser för en speciell del av yttrandefriheten, nämligen den del som avser yttranden i tryckt skrift, s.k. meddelarfrihet. Meddelarfriheten enligt 1 kap. 1 § andra stycket TF innebär att det står varje medborgare fritt att – med iakttagande av de bestämmelser som är meddelade i tryckfrihetsförordningen till skydd för enskilds rätt och allmän säkerhet – i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vilket ämne som helst.

Yttrandefriheten utgör en förutsättning för en fri debatt om lämpligheten och riktigheten av myndigheternas handlande och möjliggör därmed också en granskning av hur offentliga tjänstemän sköter sina åligganden.

Lagregleringen om yttrandefrihet ger offentligt anställda samma skydd som alla andra medborgare. En offentligt anställd kan således fritt ge uttryck för sin uppfattning, även rörande den egna myndighetens verksamhet, såvitt tystnadsplikt inte gäller för uppgifterna.

Det skydd för yttrandefriheten som regeringsformen anger är ett skydd gentemot ”det allmänna”. Skyddet innebär att en myndighet inte får ingripa vare sig formellt eller informellt mot någon för att han eller hon har använt sig av sin grundlagsstadgade rätt att yttra sig i massmedier eller på annat sätt ge uttryck för sin

uppfattning. En myndighet får inte heller försöka motarbeta att den anställda använder sig av sina rättigheter. En arbetsgivare kan således inte genom generella uttalanden eller genom kritik i enskilda fall försöka påverka arbetstagaren i fråga om det sätt på vilket yttrandefriheten används. Detta gäller även i de fall en myndighet anser att arbetstagaren har lämnat felaktiga uppgifter. Myndigheten är i stället hänvisad till att på lämpligt sätt bemöta och rätta sådana uppgifter.

Den som är anställd vid en myndighet har alltså rätt att utan att behöva frukta att bli föremål för repressalier från myndighetens sida, offentligt framföra från arbetsgivarens uppfattning avvikande synpunkter på myndighetens organisation och verksamhet.

Bedömning

Av utredningen har framkommit att DD i en artikel i tidningen framfört synpunkter på de uppgifter om utlåning som bibliotekschefen tidigare lämnat. Med anledning av vad han anfört i artikeln blev han uppkallad till förvaltningschefen BB som framförde att det var olämpligt och illojalt att kommentera artikeln i tidningen innan frågan hade diskuterats med bibliotekschefen i enskilt samtal eller i samband med ett möte. Förvaltningschefen påpekade också att han ansåg att agerandet påverkade förvaltningens verksamhet på ett negativt sätt.

DD har således kritiserats av sin arbetsgivare, i detta fall representerad av förvaltningschefen BB, för att han i en tidningsartikel uttryckt sin uppfattning angående utlåningen på biblioteket. BB har genom detta agerande på ett flagrant sätt kränkt DD:s yttrande- och meddelarfrihet.

Remissvaret tyder på okunskap om gällande regler på yttrande- och meddelarfrihetens område. Det åligger nämnden, som ansvarig för verksamheten, att se till att erforderliga utbildningsinsatser vidtas.

Ärendet avslutas med den allvarliga kritik som uttalats.